

УДК 336.761
DOI: 10.15673/fie.v15i3.2748

Цимбалюк Ю.А.

кандидат економічних наук, доцент
кафедра маркетингу
Email: y.tsymbalyuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-5792-0866

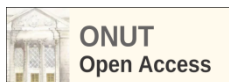
Власюк С.А.

кандидат економічних наук, доцентка
кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва
вул. Інститутська, 1, м. Умань, Україна, 20305
Email: vlasiuks@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3416-3444

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В нинішніх умовах функціонування, фондовий ринок, як різновид фінансового ринку, займає визначальне місце у забезпеченні належного рівня економічного та фінансового розвитку кожної окремої країни. Розглянуто, що в Україні, діяльність фондового ринку визначено відповідною інфраструктурою, яка включає фондові біржі, торговців цінними паперами, інвестиційні фонди, компанії тощо. Виявлено, що фондовий ринок, наразі, знаходиться в стадії розвитку, основними проблемами залишаються якість інфраструктури, неузгодженість нормативно-правової бази, недостатність відповідних фінансових інструментів, нестабільність фондового ринку, крихкість фінансової системи та ін., які потребують подальшого вирішення. На прикладі базових показників проаналізовано динаміку емісії акцій і облігацій, обсяг торгівлі фінансовими інструментами та основними видами цінних паперів, структуру біржового обороту фінансових інструментів за видами цінних паперів, а також обсяг торгівлі цінними паперами на первинному та вторинному біржових ринках за 2014-2022 рр. Запропоновано, для формування і стимулювання дієздатного та ефективного фондового ринку в Україні вдосконалити механізм забезпечення прозорості та доступності фінансових інструментів, шляхом посилення державної підтримки в цьому контексті, забезпечуючи прозорість угод та певну форму захисту інституту інвестування шляхом запровадження сертифікованого програмного забезпечення. Адаптація міжнародного досвіду щодо функціонування фондового ринку в цілому, та його складових, надає можливість реалізації сучасних підходів відносно впровадження новітніх платформ, програм та інших фінансових продуктів, що дозволить розширити спектр дії фондового ринку.

Ключові слова: фондовий ринок, фондова біржа, акція, облігація, державні облігації, відсоткова ставка, інфляція, ризик

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Нині глобальна фінансово-економічна діяльність в усіх сферах переживає масштабне та різкіше, ніж передбачалося, уповільнення з найвищим за кілька десятиліть рівнем інфляції.

Протягом 2020-2023 рр. фондові біржі функціонували в екстремальних умовах, які спричинені вторгненням РФ в Україну, розладом ланцюгів постачання (що в свою чергу викликало рецесію) та пандемією Covid. У той час як пандемія створила несприятливе бізнес-середовище в 2020 і 2021 роках, відкладений попит і інфляція в 2022 році справили занадто суттєвий вплив на внутрішній ринок. Різке зростання інфляції по всьому світу змусило центральні банки підняти облікові ставки, щоб не дати зростанню цін вийти з-під контролю.

Інфляція, яка сягнула у США понад 9% – ма-

ксимум за 40 років – суттєво зашкодила економічному зростанню. Енергетична галузь, яка процвітала через зростання цін на нафту та газ на початку 2022 року, забезпечила майже весь приріст прибутку Уолл-стріт. Доходність від середньої до низької призвела до різкого падіння курсів акцій протягом 2022 року. Глобальні фондові ринки втратили 33 трильйони доларів у вартості. Особливо постраждали акції новостворених компаній, або акції компаній, які швидко розширюють свій бізнес. Інвестори оцінюють привабливість цих фірми на основі очікувань майбутніх прибутків. Tesla Ілона Маска впала приблизно на 70%, що робить автомобільну технологічну компанію третім найгіршим показником 2022 року. Meta, материнська компанія Facebook, також входить до десятки за найбільшою втратою вартості акцій – падіння на 64%. Навіть Amazon, Apple і Microsoft – технологічні імена, які стали основними для інвесторів – зазнали

серйозних ударів. Проте, енергетичний сектор отримав понад 60% прибутку, що значно перевершує всі інші сектори [1].

Деякі аналітики вважають, що цінні папери, орієнтовані на поточну доходність, випереджають за привабливістю папери, орієнтовані на зростання вартості вкладень, оскільки великі технологічні активи продовжують шукати новий ціновий базис. Прогнози інших експертів щодо фондового ринку на 2023 рік передбачають посилення акцій підприємств інфраструктури та можливості отримання прибутку від злиттів і поглинань [2].

Основними найважливішими факторами фондового ринку, які впливають на його діяльність, є: висока інфляція; нестабільні тенденції житлового будівництва та промислового будівництва; рецесійні тіні; високі процентні ставки; «вузький» фондовий ринок; виборчий цикл; технологічні акції [3].

Акції банків, які вважаються джерелом безпеки в світі, очолили падіння, опублікувавши найгірший тиждень після краху Covid. Причиною цього став системний ризик, який охопив ринок у березні 2023 року. Інвестори зрозуміли, що коли Федеральна резервна система знищує криптовалюту або онлайн-акції швидко падають, коли ставки стрімко зростають, – це одне, але коли політика центрального банку починає вражати банки, інвестори розуміють, що це набагато серйозніші проблеми [4].

The Fed підвищувала базові процентні ставки 10 разів з березня 2022 року, намагаючись побороти високу інфляцію. Стратеги Morgan Stanley зазначили, що різноманітні індикатори «загальної картини» продовжують рекомендувати інвесторам прийняти «оборонну позицію». Індикатор циклу в США, умови банківського кредитування, крива доходності, ціни на сировину, індекси провідних економічних показників і рівень безробіття свідчать про нижчу за середню форвардну прибутковість акцій і вищу за середню прибутковість для облігацій високого класу [5].

Зміни макроекономічного фону – інфляція, підвищення процентних ставок, військові дії на території України, та інші фактори зробили цінні папери непривабливими для інвесторів.

Інформаційна невизначеність подальшого розвитку суспільних процесів посилює негативні очікування інвесторів щодо реалізації довгострокових інвестицій та отримання позитивного прибутку [6].

В липні 2023 року НКЦПФР, Варшавською фондовою біржою та EBRD підписано Меморандум про взаєморозуміння, який окреслює зміцнення фондового ринку України у розрізі: обміну інформацією (в т.ч. включаючи звіти в рамках проектів технічної допомоги); фінансового прогнозу; діагностичного аналізу ринку; оцінки регуляторного середовища; іншої технічної інформації щодо розвитку інфраструктури ринків капіталу та місцевого фінансового ринку в Україні [7].

Створення міжнародного фінансового центру в Україні надає рівні можливості як локальним, так і міжнародним учасникам; дозволяє впроваджувати максимізації прибутків зі стратегічно керованими

прозорі правила на фінансовому ринку, що в свою чергу, підвищує конкурентоспроможність бізнесу в міжнародному середовищі за рахунок збільшення обсягів іноземних інвестицій та інтеграції з ринками ЄС.

Враховуючи наведені свідчення, дослідження тенденцій сучасного розвитку, виявлення недоліків та проблем функціонування фондового ринку в Україні є достатньо своєчасним й актуальним.

Аналіз останніх публікацій по проблемі.

Фондовий ринок – це не просто єдиний фінансовий ринок, а низка фондових бірж та позабіржових ринків по всьому світу на яких трейдери придбавають і реалізують цінні папери, ціна яких постійно змінюється відповідно до закону попиту та пропозиції. Фондові ринки є складовою вільної економіки, які покликані забезпечити безпечну та регульовану діяльність учасникам процесу при здійсненні операцій з фінансовими інструментами, включаючи акції, облігації, валюти та деривативи з нульовим або низьким операційним ризиком.

Фондовий ринок відіграє ключову роль у сучасній світовій економічній діяльності, його називають «барометром» і «сигналом» для економічної та фінансової діяльності в країні чи регіоні. Щоб запобігти невизначеності та ризику на фондовому ринку, особливо важливо ефективно вимірювати волатильність доходів фондових індексів [8].

Мбонгісені Нкубе, Мабуто Сібанда і Френк Ранганай Матенда [9] використовували метод дослідження подій на чотирьох фондових біржах, для визначення різниці в доходах секторів до та під час пандемії, а регресію панельних даних використовували для визначення причинно-наслідкового зв'язку між подіями COVID-19 і спостережуваними аномальними показниками. Результати дослідження свідчать, що сектори інформаційних технологій, споживчих товарів та охорони здоров'я показали кращі показники під час пандемії, тоді як промисловість, матеріали, і сектори нерухомості показали слабкі результати. Фінансовий і споживчий сектори виявилися найстабільнішими під час пандемії. Збільшення випадків COVID-19 і смертей не мало негативного впливу на фондовому ринку, де акції позитивно відреагували на допомогу для відновлення економіки. Проте, під час пандемії COVID-19 акції більше реагували на дії уряду, ніж на саму появу пандемії.

Кімберлі Амадео [10], зазначає, що дві найбільші фондові біржі світу знаходяться в США: Nasdaq (станом на кінець 2019 року ринкова капіталізація становила 9,8 трлн дол США) і Нью-Йоркська фондова біржа (станом на кінець 2018 року NYSE повідомила про свою ринкову капіталізацію в 28,5 трлн дол США). У сукупності це відображає вартість усіх акцій, що котируються на біржах.

Сучасний світовий фондовий ринок має безліч фінансових інструментів (це акції, похідні інструменти, облігації та взаємні фонди, які передбачають взаємну торгівлю фінансовими інструментами ринку тощо) для обґрунтованих інвестицій щодо ризиками.

На сьогодні, вимоги до сучасних механізмів організації державного регулювання фондового ринку суттєво збільшуються, а сама система підтримки емісійної активності суб'єктів ринку потребує докорінного реформування та адаптування до умов функціонування глобальних фінансових ринків. Кризові явища, які наразі відбуваються в Україні та світі, вбачають необхідність врахування в системах внутрішнього моніторингу набору засобів антикризового управління та механізмів ефективного пруденційного нагляду [11].

Сучасний рівень розвитку внутрішнього ринку не може задовольнити потреби української економіки та заважає нашій державі посісти гідне місце в міжнародній фінансовій системі. Основною проблемою функціонування ринку є його низька конкурентоспроможність, спричинена відсутністю прозорості роботи на ринку та нерозвинутою інфраструктурою [12].

Коли цінні папери стають інструментом «швидких грошей», коли існує розрив між їх реальною вартістю та їх біржовою вартістю, то можна говорити про спекулятивну віртуалізація фондового ринку [13].

Фінансовий ринок, потребує застосування новітньої парадигми функціонування в умовах цифровізації суспільства для забезпечення його розвитку, ефективізації та підвищення кумулятивного економічного ефекту [14].

Юдіна С.В. та Гоголюк К.С. [15] для ефективних змін на фондовому ринку України радять докорінно змінювати економіку, проводячи боротьбу з корупцією та знизити політичні ризики, тобто змінювати те, що негативно впливає на рішення іноземних інвесторів.

Шаманська О.І. та Слободиський С. М. [16] досліджуючи особливості перспектив розвитку ринку цінних паперів в Україні пропонують для ефективності функціонування фондового ринку перетворити

його в дієвий механізм реалізації економічної стратегії держави, привести нормативно-правову базу у відповідність до світових стандартів, підвищити стандарти корпоративного управління та кваліфікаційні вимоги до професійних учасників ринку.

З огляду на проведені теоретичні дослідження, слід відмітити, що відбуваються бурхливі наукові дискусії щодо функціонування як світового, так і українського фондового ринку, що в свою чергу, обумовлює необхідність подальших наукових розробок в даному напрямі. Розбіжності у поглядах щодо особливостей розвитку фондового ринку України на довгострокову перспективу створюють сприятливий ґрунт для інвесторів, зацікавлених у генеруванні надлишкових прибутків.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є розгляд особливостей функціонування фондового ринку України, який знаходиться в процесі розвитку та становлення, виявлення ключових факторів та їх впливу на макроекономічні показники економіки країни.

Методологічною основою дослідження виступають наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених у розгляді закономірностей організації, розвитку та регулювання фондового ринку.

При забезпеченні послідовності проведення наукового дослідження застосовано методи логічного узагальнення; при уточненні термінології й сутнісних характеристик фондового ринку використано методи теоретичного узагальнення й порівняння; при всебічній оцінці фондового ринку застосовано системний та просторовий підхід. Під час дослідження також використано методи аналізу та синтезу, переходу від абстрактного до конкретного, індукції та дедукції.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Серед основних видів цінних паперів, представлених на світовому ринку, слід відзначити акції та облигації. Проаналізуємо динаміку їх емісій в Україні (рис. 1, рис. 2).

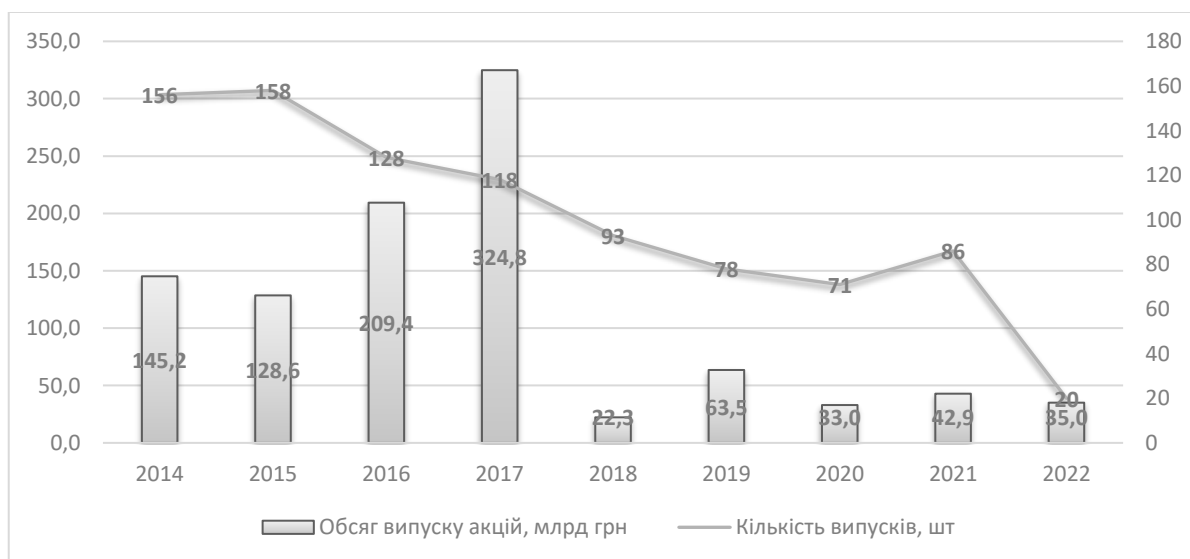

Рис. 1. Динаміка випуску акцій в Україні*

*побудовано за даними НКЦПФР [17]

Протягом досліджуваного періоду на ринок здійснено 908 випусків акцій загальною вартістю понад 1 трлн грн. При цьому обсяги випуску акцій мають тенденцію до скорочення, і в 2022 порівняно з 2014 роком знизилися на 76 %, досягнувши максимуму 324,8 млрд грн у 2017 р. Це пояснюється активізацією реформ економіки та створенням нових господарських суб'єктів, зокрема й у формі акціонерних товариств, у цей період. Разом з тим, суттєво скоротилась і щорічна кількість емісій – зі 156 до 20.

Облігація, як борговий цінний папір, слугує засобом залучення ресурсів для покриття дефіциту власних коштів, які спрямовуються для фінансування інвестиційних проектів, пов'язаних з розширенням виробництва та мереж збуту товарів і послуг. Для приватного бізнесу випуск облігацій є альтернативою банківському кредитуванню. Протягом 2014-2022 рр обсяги емісій приватних облігацій становили 137,5 трлн грн, здійснено 1096 випусків (рис. 2).

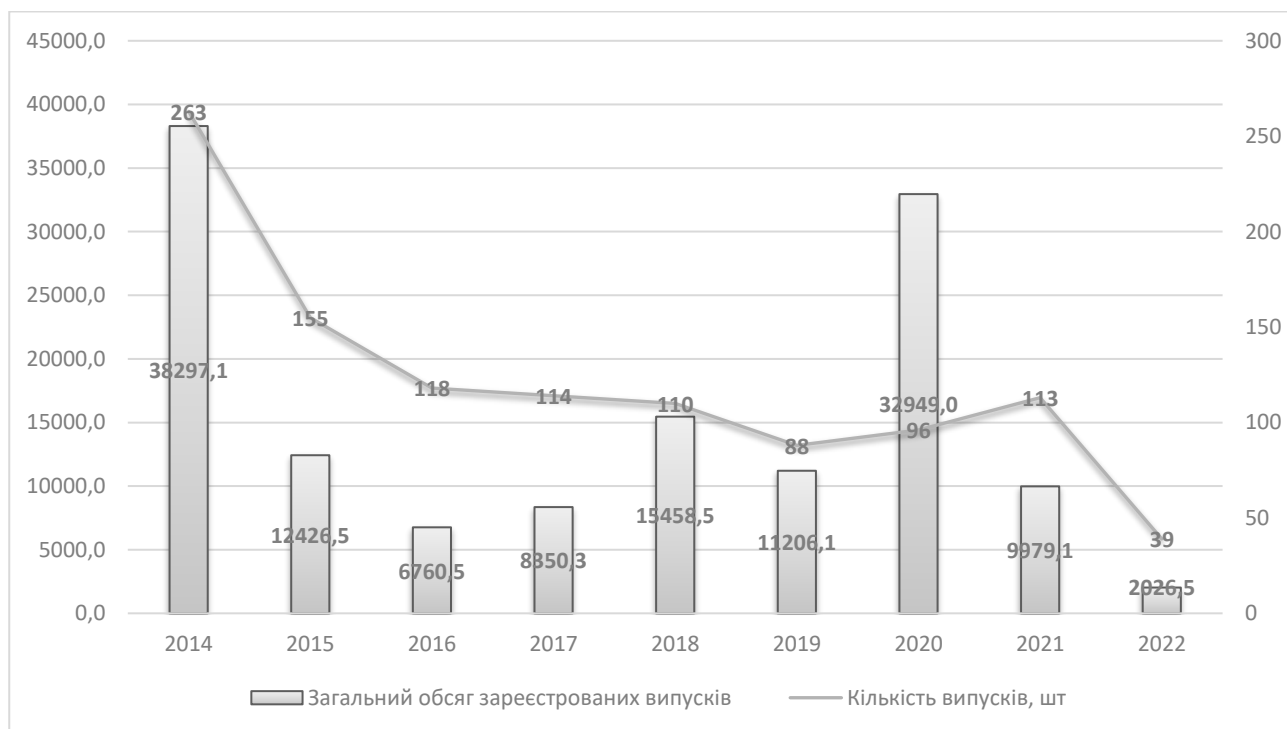

Рис. 2. Динаміка випусків облігацій приватних емітентів в Україні*

*побудовано за даними НКЦПФР [17]

Впродовж досліджуваного періоду річні обсяги емісій скоротилися на 95 % з 38,3 млрд до 2 млрд грн. При цьому кількість емісій скоротилася на 85 %. Разом з тим, слід зауважити, що в структурі обсягів випусків переважають облігації підприємств (91,4 %), банки та страхові компанії мають частки відповідно 8,4 % та 0,16 %.

Як відомо, операції купівлі-продажу цінних паперів можуть провадитися як на організованому (біржовому), так і на позабіржовому ринках. В розвинутих країнах світу лівова частка таких угод укладається через систему фондових бірж. В Україні наразі функціонує декілька майданчиків з торгівлі фінансовими інструментами (табл. 1): ПрАТ «Українська фондова біржа», ПрАТ «Київська міжнародна фондова біржа», АТ «Фондова біржа ПФТС», ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа», ПрАТ «Фондова біржа «Іннекс», ПрАТ «Фондова біржа «Універсальна», ПрАТ «Українська міжнародна фондова біржа», ПрАТ «Фондова біржа «Перспектива», ПрАТ «Східно-європейська фондова біржа» та АТ «Українська біржа».

Слід зазначити, що обсяг біржового сегменту

фондового ринку України сягає до 629 млрд грн на рік. Очевидною також є наявність чіткої тенденції щодо зниження обсягу укладених угод. Так у 2022 році порівняно з 2014 роком зниження склало 74,5 %. Не в останню чергу причиною такого значного падіння у 2022 р. стала військова агресія РФ, оскільки фондовий ринок першим реагує на будь-які, а насамперед, настільки значні ризики для економічної діяльності. Слід також відзначити, що провідну роль на вітчизняному фондовому ринку відіграють такі торговельні майданчики, як Фондова біржа «Перспектива» та Фондова біржа ПФТС, на частку яких впродовж 2014-2022 рр в середньому припадає відповідно 62 % та 34 % загального біржового обороту з торгівлі фінансовими інструментами.

В Україні, в березні 2009 року, стартувала «Українська біржа», яка стала лідером українського біржового ринку, центром ліквідності акцій та деривативів, першою запустила інтернет-трейдинг, ринок заявок, ринок репо, і строковий ринок. Індекс акцій в Україні розраховується зі старту торгів на біржі. Наразі, в Індексний кошик «Української біржі», входять 7 найбільш ліквідних акцій [19].

Таблиця 1

Обсяг торгів фінансовими інструментами на фондових біржах, млн грн*

Рік	Українська біржа	ПФТС	Українська міжбанківська валютна біржа	Фондова біржа «Перспектива»	Інші біржі	Усього
2014	8588,0	99910,2	257,6	496104,0	24569,6	629429,4
2015	6692,4	53621,4	118,7	224455,5	5883,0	290771,0
2016	3536,1	95023,5	21,7	136296,6	2075,4	236953,3
2017	13405,5	64344,5	0,0	127425,0	627,5	205802,5
2018	20992,2	112518,2	34,9	127325,0	0,0	260870,8
2019	3840,2	114758,0	4,4	186363,2	0,0	304965,7
2020	2414,0	131534,5	6,8	201455,2	0,0	335410,4
2021	13290,6	221543,8	13,1	217113,1	0,0	451960,6
2022	15416,8	83974,3	4,4	61240,4	0,0	160636,0

*побудовано за даними НКЦПФР [17]

Серед видів цінних паперів, найбільш широко представлених на фондовому біржовому ринку України, слід відзначити державні облигації України,

облигації підприємств, акції, інвестиційні сертифікати, фінансові деривативи, облигації місцевих позик та цінні папери іноземних емітентів (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги торгів основними видами цінних паперів на фондових біржах, млн грн*

Рік	Акції	Облигації підприємств	Інвестиційні сертифікати	Державні облигації України	Облигації місцевої позики	Деривативи	Облигації іноземних емітентів	Інші цінні папери	Усього
2014	26597,1	33804,4	4252,2	553291,3	580,3	9898,2		1005,9	629429,4
2015	5810,9	13604,1	2170,2	253319,7	19,8	7131,8		8714,5	290771,0
2016	2180,0	9433,7	395,3	211257,2		2310,3		11376,8	236953,3
2017	5051,6	6120,1	51,8	189555,0		5019,0		5,0	205802,5
2018	1216,0	10267,0	272,0	246474,7		2641,2		0,0	260870,8
2019	337,8	8761,9	331,8	295249,5	5,4	209,5	44,2	25,7	304965,7
2020	594,1	927,6	50,9	329809,3	3856,5	86,0	75,5	10,7	335410,4
2021	591,1	2395,1	15,7	446541,5	1916,0	59,3	337,5	104,3	451960,6
2022	91,8	507,1	1,5	156644,5	61,5	5,9	2384,4	939,5	160636,0

*побудовано за даними НКЦПФР [17]

Варто зазначити, що за досліджуваний період обсяги торгівлі більшістю видів цінних паперів зменшились. Водночас, на фондових біржах з'являються облигації іноземних емітентів, торгівля якими демонструє тенденцію до зростання. Абсолютна більшість угод на торгах (93,23%) припадає на державні облигації України, які включають: облигації внутрішніх державних позик (ОВДП), облигації зовнішніх державних позик (ОЗДП), казначейські зобов'язання та цільові облигації внутрішніх державних позик (цільові ОВДП). Дані свідчать про зменшення обсягів торгівлі державними облигаціями України майже в 3,5 рази. Така ситуація зумовлена кризовими явищами у фінансовому секторі, зокрема, такими як зниженням ключової ставки НБУ, скороченням кількості банків-

ських установ на фінансовому ринку України у 2015-2016 рр. та початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 році

Торгівля облигаціями внутрішніх державних позик на сьогодні є основним сегментом фондового ринку України (рис. 3).

Дані свідчать, що 99,7 % угод з державними облигаціями припадає на облигації внутрішніх державних позик. Основними майданчиками такої торгівлі є Фондова біржа «Перспектива» та Фондова біржа ПФТС.

Операції з торгівлі цінними паперами здійснюються як на первинному, так і вторинному ринках (табл. 3).

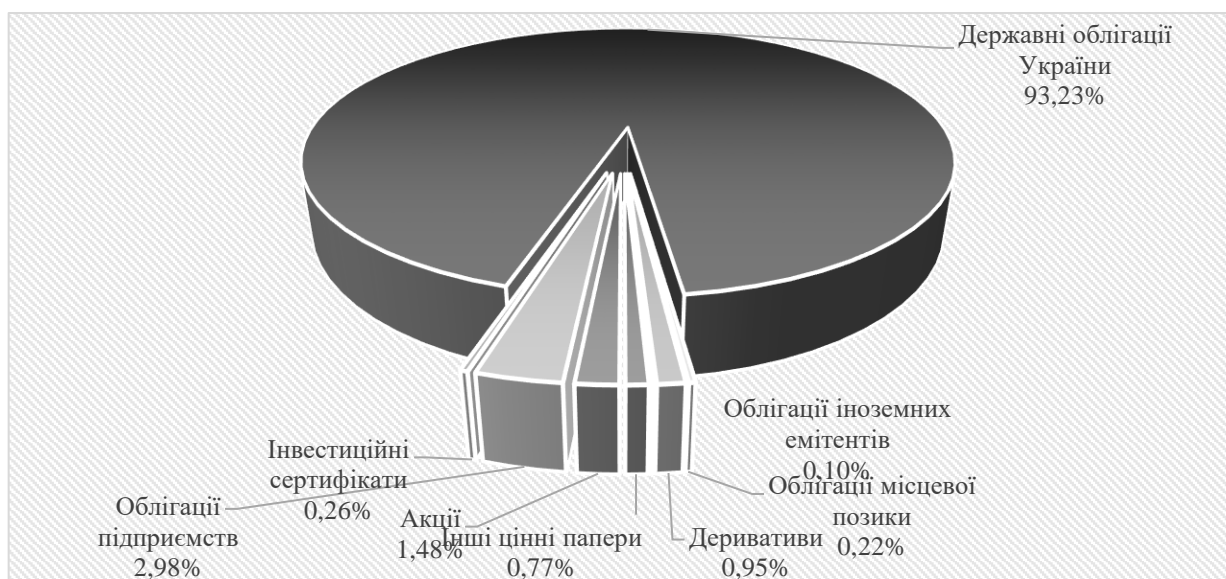

Рис. 3. Структура біржового обороту фінансових інструментів за видами цінних паперів у 2014-2022 рр.*

*побудовано за даними НКЦПФР [17]

Таблиця 3

Обсяг торгів цінними паперами на первинному та вторинному біржових ринках, млн грн*

Рік	Первинний ринок			Усього на первинному ринку	Вторинний ринок					Усього на вторинному ринку	Усього
	Строковий ринок	Спотовий ринок	Ринок приватизації		Ринок РЕПО	Строковий ринок	Спотовий ринок	Ринок приватизації	Ринок цінних паперів, на які звернено стягнення		
2014	2,5	20314,5	367,8	20684,8	81244,1	9 605,5	517857,7	36,7	0,7	608744,6	629429,4
2015	18,5	6860,0	100,6	6 979,1	35716,3	6498,0	241333,3	172,3	0,1	283792,0	290771,0
2016	0,2	4279,3	8,3	4287,8	108969,2	1346,5	122349,0	0,9	0,01	232665,5	236953,3
2017		4026,0	0,6	4026,5	70573,1	3165,8	124939,1	3092,9		201770,9	205802,5
2018	8,6	5923,0	3,6	5935,1	40937,0	1843,7	212118,6	3,2	33,2	254935,7	260870,8
2019		3251,8		3251,8	68152,3	4,4	233557,3	0,1		301714,0	304965,7
2020	246,5			246,5	58376,3	23,4	276764,3			335164,0	335410,4
2021	520,8			520,8	86385,1	37,2	365017,6			451439,8	451960,6
2022	73,4			73,4	28370,8	5,9	132186,0			160562,7	160636,0

*побудовано за даними НКЦПФР [17]

На первинному ринку, протягом 2014-2022 рр уклалися угоди в середньому на суму 5 млрд грн, на вторинному – понад 300 млрд грн. Таким чином, на операції вторинного ринку припадає понад 98 % обсягу торгівлі. При чому як на первинному, так і на вторинному ринках основна частка укладених угод є спотовими (короткотерміновими), відповідно – 97 % та 79 %. На строкові угоди на первинному ринку припадає 1,9 %, на вторинному – 0,8 % обсягу торгівлі. Досить суттєвим сегментом вторинного ринку є

операції РЕПО (від англ. Repo – repurchase agreement) (20 %). Здійснення таких угод є по суті аналогом кредитування під заставу цінних паперів. Винагорода за використання ресурсів, є різницею між ціною купівлі та продажу. Слід також зазначити, що обсяги угод на первинному ринку впродовж досліджуваного періоду зменшилися на 99,6 %, на вторинному – на 73,6 %.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі розвитку фондовий ринок є достатньо закритим середовищем, адже біль-

шість операцій провадиться поза організованими торговельними платформами. Обсяг біржового сегменту фондового ринку України сягає до 629 млрд грн на рік. Основними торговельними майданчиками тут виступають Фондова біржа «Перспектива» та Фондова біржа ПФТС. Основною групою цінних паперів, представлених на біржовому фондовому ринку, є державні облигації України. Встановлено наявність чітких тенденцій до скорочення обсягів торгівлі всіма основними видами цінних паперів (у 2022 порівняно з 2014 роком зниження склало 74,5 %). Головними причинами такого значного падіння є негативні макроекономічні тенденції, обумовлені наслідками пандемії Covid та військова агресія РФ. Саме тому, підписаний Меморандум про взаєморозуміння НКЦПФР, Варшавською фондовою біржею та EBRD є важливою передумовою відродження фондового ринку, який матиме довгострокову прогнозованість, гарантуватиме певну гнучкість, різноманітність вико-

ристання фінансових платформ і інструментів. Фондовий ринок України залишається вразливим до низьких темпів економічного зростання, інфляції. Характер та специфіка діяльності організованого фондового ринку України потребує економічних реформ, які забезпечать динамічне реагування на зміни фінансово-ринкових показників. Нормативно-правова база має передбачати застосування сертифікованого програмного забезпечення, яке б дозволило опрацьовувати інформацію щодо транзакцій, що, в свою чергу, створить передумови для забезпечення прозорості ринку. З огляду на наявність потенціалу фондового ринку України, доцільно зазначити про можливість у перспективі поступового його розвитку, збільшення капіталізації (доходності) та набуття ролі основної платформи для торгівлі фінансовими інструментами і залучення інвестицій, як умови виходу економіки з кризи.

Література

1. Goodkind N., Horowitz J., Goldman D. Goodbye 2022 – and good riddance. Markets close out their worst year since 2008. *CNN business*: website. URL: <https://edition.cnn.com/2022/12/30/investing/dow-stock-market-2022/index.html> (дата звернення 8.08.2023)
2. Larkin M. Stock Market Forecast 2023: Challenges Abound For Dow Jones, But Stock Pickers Can Shine. *Investor's Business Daily*: website. 2023.03.01. URL: <https://www.investors.com/news/stock-market-forecast-2023-challenges-abound-for-sp500-dow-jones-stock-pickers-can-shine/> (дата звернення 8.08.2023)
3. O'Connell B. Will the Stock Market Crash in 2023? 7 Risk Factors. *U.S. News WORLD REPORT*. URL: <https://money.usnews.com/investing/stock-market-news/will-the-stock-market-crash-again-risk-factors-to-watch> (дата звернення 8.08.2023)
4. Greifeld K., Hajric V. Stock Market Miracle Collapses on Systemic Angst Spurred by SVB. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-03-10/hints-of-systemic-hazard-put-an-end-to-2023-stock-market-miracle> (дата звернення 8.08.2023)
5. Smith El. Stock markets are ignoring a 'laundry list' of risks, strategist says. *CNBC*. URL: <https://www.cnbc.com/2023/06/05/stock-markets-are-ignoring-a-laundry-list-of-risks-strategist-says.html> (дата звернення 10.08.2023)
6. Гриценко, Л., Захаркіна, Л., Захаркін, О., Новіков, В., Хедегард, М. Уплив інформаційної транспарентності на вартісні показники цінних паперів під час кризи з урахуванням часового горизонту інвестування // *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Is. 2(49), P. 88–98. doi: 0.55643/fcaptp.2.49.2023.4011
7. Підписано Меморандум про взаєморозуміння між НКЦПФР, Варшавською фондовою біржею та EBRD. *Урядовий портал*: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidpysano-memorandum-pro-vzaiemorozuminnia-mizh-nktspfr-varshavskoiu-fondovoiu-birzheiu-ta-ebrd> (дата звернення 8.08.2023)
8. Bhowmik R., Wang S. Stock Market Volatility and Return Analysis: A Systematic Literature Review // *Entropy (Basel)*. 2020. May 4. Is.22(5). P. 522. doi: 10.3390/e22050522. PMID: 33286294; PMCID: PMC7517016.
9. Ncube, Mbongiseni, Mabutho Sibanda, Frank Ranganai Matenda. 2023. "COVID-19 Pandemic and Stock Performance: Evidence from the Sub-Saharan African Stock Markets" // *Economies*. 2023. Vol.11, Is. 3. P. 95. doi: 10.3390/economies11030095. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7099/11/3/95> (дата звернення 10.08.2023)
10. Kimberly Amadeo. How the Stock Market Works // *The balance*. 2021. URL: <https://www.thebalance.com/how-does-the-stock-market-work-3306244> (дата звернення 10.08.2023)
11. Сатир Л. М., Шевченко А. О., Кепко В. М., Новікова В. В. (2020). Емісійна активність суб'єктів фондового ринку України // *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2020. Is. 3(34), P. 84–93. doi: 10.18371/fcaptp.v3i34.215412
12. Kuzhelev M. O., Zhytar M. O., Stabias S. M., Nemsadze G. G. Аналіз поточного стану ринку корпоративних цінних паперів України // *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2019. Is. 2(29). P. 150–158. doi: 10.18371/fcaptp.v2i29.171893
13. Sirenko N., Baryshevska I., Melnyk O. (2021). The genesis of financial market institutionalisation in Ukraine: An international perspective // *Scientific Horizons*. 2021. Is. 24(10). P. 97-108. doi: 10.48077/scihor.24(10).2021.97-108

14. Kravchenko A. (2020). The financial market functioning paradigm in the conditions of digital society // *Scientific Horizons*. 2020. Is. 04 (89), P. 42–46. doi: 10.33249/2663-2144-2020-89-4-42-46.
15. Юдін С.В., Гоголюк К.С. Фондовий ринок світу: сучасний стан та перспективи розвитку // *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. № 2(5). URL: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/271092> (дата звернення 11.08.2023)
16. Шаманська О.І., Слободиський С.М. Особливості розвитку ринку цінних паперів в Україні // *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5431> (дата звернення 11.08.2023)
17. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: [Веб-сайт]. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення 11.08.2023)
18. Національний банк України: [Веб-сайт]. URL: <https://bank.gov.ua/en/statistic/sector-financial> (дата звернення 11.08.2023)
19. Ukrainian exchange. Підсумки 2022 року. *Українська біржа*: веб-сайт. URL: <https://www.ux.ua/a10906/?nt=304> (дата звернення 11.08.2023)
20. SMIDA: [Веб-сайт]. URL: <https://smida.gov.ua/> (дата звернення 11.08.2023)

Стаття надійшла 8.09.2023

Стаття прийнята до друку 22.09.2023

Доступно в мережі Internet 10.10.2023

Tsybalyuk Yu.

Ph.D., Associate Professor

Department of Marketing

Email: y.tsybalyuk@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-5792-0866

Vlasiuk S.

Ph.D., Associate Professor

Department Of Finances, Banking and Insurance

Uman National University of Horticulture

Instytutska str., 1, Uman, Ukraine, 20305

Email: vlasiuks@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3416-3444

THE TRENDS OF UKRAINE'S STOCK MARKET DEVELOPMENT

In the current operating conditions, the stock market, as a type of the financial market, occupies a significant place in ensuring the proper level of economic and financial development of each individual country. It has been considered that in Ukraine, the activity of the stock market is determined by the relevant infrastructure, which includes stock exchanges, securities traders, investment funds, companies, etc. It has been revealed that the stock market is currently in the stage of development. The quality of the infrastructure, the inconsistency of the regulatory and legal basis, the insufficiency of appropriate financial instruments, the instability of the stock market, the fragility of the financial system etc., remain the main problems, which require further solutions. Based on the example of basic indicators, the dynamics of the issue of shares and bonds, the volume of trading in financial instruments and the main types of securities, the structure of the exchange turnover of financial instruments by type of securities, as well as the volume of trading in securities on the primary and secondary stock markets for 2014-2022 have been analyzed. For the formation and stimulation of an effective and efficient stock market in Ukraine, it has been proposed to improve the mechanism for ensuring the transparency and availability of financial instruments, by strengthening state support in this context, ensuring the transparency of transactions and a certain form of protection of the investment institution by introducing certified software. Adaptation of international experience regarding the functioning of the stock market as a whole, and its components, provides an opportunity of implementing modern approaches regarding the introduction of the latest platforms, programs and other financial products, which will allow to expand the stock market operation area.

Key words: stock market, stock exchange, share, bond, government bonds, interest rate, inflation, risk.

References

1. Goodkind, N., Horowitz, J., & Goldman, D. Goodbye 2022 – and good riddance. Markets close out their worst year since 2008. *CNN business*. <https://edition.cnn.com/2022/12/30/investing/dow-stock-market-2022/index.html> (Retrieved August 8, 2023)

2. Larkin, M. Stock Market Forecast 2023: Challenges Abound For Dow Jones, But Stock Pickers Can Shine. *Investor's Business Daily*. (2023, March 1) <https://www.investors.com/news/stock-market-forecast-2023-challenges-abound-for-sp500-dow-jones-stock-pickers-can-shine/> (Retrieved August 8, 2023)
3. O'Connell, B. Will the Stock Market Crash in 2023? 7 Risk Factors. *U.S. News WORLD REPORT*. <https://money.usnews.com/investing/stock-market-news/will-the-stock-market-crash-again-risk-factors-to-watch> (Retrieved August 8, 2023)
4. Greifeld, K., Hajric, V. Stock Market Miracle Collapses on Systemic Angst Spurred by SVB. *Bloomberg*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-03-10/hints-of-systemic-hazard-put-an-end-to-2023-stock-market-miracle> (Retrieved August 8, 2023)
5. Smith, El. Stock markets are ignoring a 'laundry list' of risks, strategist says. *CNBC*. <https://www.cNBC.com/2023/06/05/stock-markets-are-ignoring-a-laundry-list-of-risks-strategist-says.html> (Retrieved August 10, 2023)
6. Hrytsenko, L., Zakharkina, L., Zakharkin, O., Novikov, V., & Khedeheard, M. (2023). Uplyv informatsiinoi transparentnosti na vartisni pokaznyky tsinnykh paperiv pid chas kryzy z urakhuvanniam chasovoho horyzontu investuvannia. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 88–98. doi: 0.55643/fcaptp.2.49.2023.4011
7. Pidpysano Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh NKTsPFR, Varshavskoiu fondovoiu birzheiu ta EBRD. Uriadovyi portal. <https://www.kmu.gov.ua/news/pidpysano-memorandum-pro-vzaiemorozuminnia-mizh-nktspr-varshavskoiu-fondovoiu-birzheiu-ta-ebrd> (Retrieved August 8, 2023)
8. Bhowmik, R., & Wang, S. (2020). Stock Market Volatility and Return Analysis: A Systematic Literature Review. *Entropy (Basel)*, 22(5), 522. doi: 10.3390/e22050522. PMID: 33286294; PMCID: PMC7517016.
9. Ncube, M., Sibanda, M., & Matenda, F. R. (2023). COVID-19 Pandemic and Stock Performance: Evidence from the Sub-Saharan African Stock Markets. *Economies*, 11(3), 95. doi: 10.3390/economies11030095. <https://www.mdpi.com/2227-7099/11/3/95> (Retrieved August 10, 2023)
10. Amadeo, K. How the Stock Market Works. *The balance*. (2021). <https://www.thebalance.com/how-does-the-stock-market-work-3306244> (Retrieved August 10, 2023)
11. Satyr, L. M., Shevchenko, A. O., Kepko, V. M., & Novikova, V. V. (2020). Emisiina aktyvnist sub'iektiv fondovoho rynku Ukrainy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(34), 84–93. doi: 10.18371/fcaptp.v3i34.215412
12. Kuzhelev, M. O., Zhytar, M. O., Stabias, S. M., & Nemsadze, G. G. (2019). Analiz potochnoho stanu rynku korporatyvnykh tsinnykh paperiv Ukrainy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(29), 150–158. doi: 10.18371/fcaptp.v2i29.171893
13. Sirenko, N., Baryshevska, I., & Melnyk, O. (2021). The genesis of financial market institutionalisation in Ukraine: An international perspective. *Scientific Horizons*, 24(10), 97-108. doi: 10.48077/scihor.24(10).2021.97-108
14. Kravchenko, A. (2020). The financial market functioning paradigm in the conditions of digital society. *Scientific Horizons*, 4(89), 42–46. doi: 10.33249/2663-2144-2020-89-4-42-46.
15. Yudin, S.V., & Hoholiuk, K.S. (2022). Fondovyi rynek svitu: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu*, 2(5). <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/271092> (Retrieved August 11, 2023)
16. Shamanska, O. I., Slobodyskyi, S. M. (2017). Osoblyvosti rozvytku rynku tsinnykh paperiv v Ukraini. *Efektivna ekonomika*, (2). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5431> (Retrieved August 11, 2023)
17. Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (Retrieved August 11, 2023)
18. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/en/statistic/sector-financial> (Retrieved August 11, 2023)
19. Ukrainian exchange. Pidsumky 2022 roku. *Ukrainska birzha*. <https://www.ux.ua/a10906/?nt=304> (Retrieved August 11, 2023)
20. SMIDA. <https://smida.gov.ua/> (Retrieved August 11, 2023)

Received 8 September 2023
 Approved 22 September 2023
 Available in Internet 10.10.2023

Цитування згідно ДСТУ 8302:2015

Цимбалюк Ю.А., Власюк С.А. Тенденції розвитку фондового ринку України // Економіка харчової промисловості. 2023. Т.15, вип. 3. С. 56-64. doi: 10.15673/fie.v15i3.2748

Cite as APA style citation

Tsymbalyuk, Yu., & Vlasiuk, S. (2023). The trends of Ukraine's stock market development. *Food Industry Economics*, 15(3), 56-64. doi: 10.15673/fie.v15i3.2748